

УДК 339.9: 338.43

DOI: https://doi.org/10.31521/modecon.V28(2021)-19

**Тарасевич Н.В.**, кандидат економічних наук, доцент кафедри банківської справи, Одеський національний економічний університет, м. Одеса, Україна

**ORCID:** 0000-0002-2110-7320

**e-mail:** nvt4364@gmail.com

### **Концептуальні підходи до визначення економічної сутності агробізнесу у міжнародному аспекті**

**Анотація.** У статті досліджується традиційний підхід до трактування економічної сутності агробізнесу на основі аналізу публікацій іноземних та вітчизняних науковців. Розглянуто загальні концептуальні засади сучасного агробізнесу та його роль в агропродовольчій системі країни. Окреслені два паралельних рівнів розвитку теорії агробізнесу: економіка агробізнесу та агробізнес-менеджмент. Обґрунтовано необхідність переосмислення поняття агробізнесу в сучасних умовах розвитку економічної системи, сутність якого можна розглядати в контексті функціонального, структурного та суб'єктного підходів. Доведено актуальність визначення понять «агробізнес» та «міжнародний агробізнес». Сформовано основні ознаки сучасного агробізнесу. На основі проведеного аналізу надано пропозиції щодо подальшого розвитку концепції сучасного агробізнесу.

**Ключові слова:** агробізнес; концепція агробізнесу; аграрний сектор; агропродовольча система; агропромисловий комплекс; сільське господарство; міжнародний агробізнес.

**Tarasevych Nataliia**, PhD (Economics), Associate Professor of Banking Department, National Economic University, Odessa, Ukraine

### **Conceptual Approaches to Defining the Economic Essence of Agribusiness in the International Aspect**

**Introduction.** The article considers conceptual approaches to defining the economic essence of agribusiness in the international aspect. The evolution and essence of agribusiness theory is of great value for understanding the logic and prospects of agribusiness development in Ukraine, which is at the stage of institutional and organizational development, determined by economic relations of market levers.

**Purpose.** The purpose of the article is to study the theoretical aspects of agribusiness, the specific properties of its functioning in a market economy, to determine the main directions of its further development.

**Results.** The traditional approach to the interpretation of the economic essence of agribusiness is studied on the basis of analysis of publications of foreign and domestic scientists. The general conceptual principles of modern agribusiness and its role in the agri-food system of the country are considered. Two parallel levels of development of agribusiness theory: agribusiness economics and agribusiness management are outlined. The macroeconomic nature of agribusiness research is characterized. The role of agricultural policy within the agri-food structure is defined, where the responsibility for agricultural development should be shifted as much as possible from the government to the private sector. The interpretation of the concept of "agribusiness" is deepened, taking into account the possibility of minimizing losses and gaining from this activity in the form of profit.

The necessity of rethinking the concept of agribusiness in the modern conditions of economic system development is substantiated, the essence of which can be considered in the context of functional, structural and subjective approaches. The relevance of the definition of "agribusiness" and "international agribusiness" is proved.

The main features of modern agribusiness are formed. Based on the analysis, suggestions for further development of the concept of modern agribusiness are provided.

**Conclusions.** Global market reforms and the development of the agri-food system have significantly expanded the concept of agribusiness from understanding it as a set of a number of branches of the agro-industrial complex to an economic substance that is engaged not only in the production of agricultural products and bringing them to the end consumer, but also aimed at obtaining the maximum economic effect through the use of market mechanisms.

**Keywords:** agribusiness; the concept of agribusiness; agricultural sector; agri-food system; agro-industrial complex; agriculture; international agribusiness.

**JEL Classification:** F20; O13; Q10.

---

<sup>1</sup>Стаття надійшла до редакції: 10.08.2021

Received: 10 August 2021

**Постановка проблеми.** Процеси становлення нової економічної системи України супроводжуються ринковими трансформаціями агропромислового комплексу, в якому змінюється характер соціально-економічних відносин, що передбачають розвиток приватної форми власності та агробізнесу, заснованому на підприємницької діяльності всіх суб'єктів, що господарюють. Агробізнес є основним структуроутворюючим фактором аграрної економіки, підтримує висококонкурентний характер економічних відносин в умовах ринкових відносин, зумовлює розвиток сільськогосподарського виробництва, сфер перероблення, зберігання, транспортування та доведення продукції до кінцевого споживача.

Аграрний сектор, ґрунтуючись на перевагах ринкової економіки та активній підтримці з боку держави, дає можливість бізнесу реалізувати свій потенціал у виробництві високорентабельної продукції й досягненні конкурентних переваг. Соціально-економічна значимість агробізнесу, зростання його впливу на розвиток аграрної економіки вимагає подальшого вивчення теоретичних питань його становлення та розвитку.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Поняття агробізнесу набуло поширення у вітчизняній науці лише в останні роки. У зв'язку з цим, його наукове дослідження розвивається протягом відносно невеликого часу. У світовій економічній науці теорія агробізнесу стала розвиватися завдяки внеску таких видатних іноземних учених як Д. Девіс [1; 2], Р. Голдберг [2; 3], Е. Рой [4], М. Трейсі [5], А. Хоскінг [6]. В Україні значний вклад у розробку методологічних підходів дослідження проблем розвитку агробізнесу внесли Ю. Г. Козак [7], Г. І. Мостовий [8], Р. Слав'юк [9], В. Ф. Семенов, І. Ю. Сіваченко, В. П. Федоряка, О. Л. Кирилова [10], І. М. Брюховецький [11], Л. М. Уніят [12] та інші науковці.

Зараз у вітчизняній агроекономічній науці кількість теоретичних робіт, що узагальнює агробізнес дуже обмежена. Наукові праці, присвячені агробізнесу, відрізняються в підходах до визначення термінології та методології. Сучасні дослідження мають дискусійну форму, містять науково обґрунтовані підходи до формування складових загальної концепції сучасного агробізнесу, у тому числі міжнародного. Тим часом закордонні дослідження включають широкий спектр теоретичних концепцій та емпіричних підходів. Актуальність проблеми, її недостатня вивченість зумовили вибір теми дослідження.

**Формулювання цілей дослідження.** Метою статті є вивчення теоретичних аспектів агробізнесу, специфічних властивостей його функціонування в умовах ринкової економіки, визначення основних напрямів його подальшого розвитку.

Еволюція та сутність теоретичних засад агробізнесу становить величезну цінність для розуміння логіки й перспектив розвитку сучасного агробізнесу в Україні, який перебуває на стадії інституційного та організаційного розвитку, характеризується господарськими зв'язками ринкових важелів управління.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** Структура сучасної агропродовольчої системи сформувалася в другій половині ХХ ст. Сутність поняття і концепція агробізнесу вперше були введені в науковий простір після Другої світової війни. У 1957 р. була опублікована фундаментальна праця науковців Гарвардської школи бізнесу Джона Х. Девіса і Рея А. Голдберга «Концепція агробізнесу. Поділ досліджень», де економіка агробізнесу вперше розглядається як самостійна область дослідження [1; 2].

Для опису взаємопов'язаних функцій сільського господарства та промислово-фінансового бізнесу науковці вперше застосували термін «агробізнес», під яким розумілося «загальна сумарна кількість всіх операцій, залучених у виробництво і розподіл сільськогосподарської продукції; процес виробництва на фермі; зберігання, перероблення і розподіл сільськогосподарської продукції та продовольства» [3].

Американський економіст Е. Рой дотримується таких же концептуальних підходів до визначення поняття агробізнесу, який характеризується як «система координації забезпечення сільського господарства необхідними ресурсами й здійснення послідовних стадій виробництва, перероблення та розподілу продовольства і волокна» [4].

Надалі теорія агробізнесу отримала розвиток на двох паралельних рівнях аналізу:

- економіка агробізнесу – вивчення вертикальної та горизонтальної координації між учасниками агропродовольчого ланцюга на мікро- і макрорівні;

- агробізнес-менеджмент – дослідження прийняття рішень в рамках альтернативних структур управління агропродовольчого сектору.

Дослідження агробізнесу гарвардської школи мали макроекономічний характер. Аналіз структури сільського господарства США в період до і після Другої світової війни показав збільшення економічної взаємозалежності між фермерським сектором та іншими несільськогосподарськими секторами. Використовуючи статистичні вимірювання, науковці прийшли до висновку, що агробізнес є одним з основних компонентів національної економіки й становить приблизно від 35 до 50% валового національного випуску продукції залежно від критеріїв, які використовуються при підрахунку. Велика частина наукової роботи присвячена аналізу внутрішнього виробництва агропродовольчого й сировинного

сектора (власне сільського господарства) та його відношення до інших секторів економіки [1-4].

Важливим результатом наукового дослідження була переоцінка чинної аграрної політики в межах нової агропродовольчої структури, сутність якої полягала в тому, що відповідальність за розвиток сільського господарства повинна бути максимально переміщена від уряду до приватного сектора економіки. Формуванням відповідної аграрної політики доцільно займатися представникам відповідних секторів агробізнесу, а не уряду, який повинен надавати лише відповідну допомогу науково-технічних досліджень. У зв'язку з цим була запропонована модифікація законодавчої системи з метою забезпечити агробізнес відповідною економіко-правовою основою.

Наступним етапом розробки концепції агробізнесу є опис та ідентифікація міжорганізаційних координацій в межах індивідуальних товарних систем [3]. Цей етап – перший мікротеоретичний підхід до концепції агробізнесу. Розгляд агробізнесу як товарної системи (Commodity systems approach – CSA) передбачає акцент на координації та гармонізації вертикальних відносин. Прихильники товарного підходу (CSA) доводили, що за допомогою довгострокових товарообмінних угод і посилення координації товарної системи відбувається зниження витрат на одиницю продукції, збільшення прибутку учасників угод, гнучка адаптація до ринкового попиту, збільшення випуску продукції.

При цьому зверталася увага на наступні аспекти:

1. Агробізнес складається з трьох «підсекторів» (subsector), два з яких виконують функції попиту і пропозиції для сільського господарства. Перший сектор виконує функцію пропозиції ресурсів. При цьому витрати на ресурси, які використовуються, можуть становити половину й більше вартості сільськогосподарської продукції. Третій сектор «аграрний маркетинг» виконує функцію попиту на сільськогосподарську сировину й продовольство. На цей сектор припадає велика частина вартості харчових продуктів.

2. Усі три підсектори агробізнесу мають тісні вертикальні взаємозв'язки. Розвиток агробізнесу пов'язаний зі збільшенням об'єднаних функцій і взаємозалежностей між сільськогосподарським сектором виробництва та іншими секторами агропродовольчої системи.

3. Сільськогосподарський сектор може збільшуватися в абсолютному вираженні, при цьому його частка в національному доході в процесі економічного зростання може мати тенденцію до зменшення. З іншого боку, сектори агропродовольчої системи мають тенденцію до

зростання в абсолютному та у відносному вираженні [3].

Таким чином, ефективність агробізнесу стала розглядатися як найважливіший елемент агропродовольчої системи. А саме поняття «агробізнесу» охоплює всі процеси, що відбуваються у сфері ведення бізнесу в галузі сільськогосподарського виробництва: ресурсозабезпечення, виробництво, зберігання, розподіл, перероблення сільськогосподарської продукції. Важливою обставиною є також те, що переробний сектор агропродовольчої системи має тенденцію до сильної концентрації та інтенсифікації.

Подальший розвиток змістовного наповнення поняття «агробізнес» передбачав трактування цієї економічної категорії в більш глибокому розумінні з урахуванням можливості мінімізації втрат та отримання віддачі від цієї діяльності у вигляді прибутку.

М. Трейсі уточнив поняття агробізнесу, представляючи його як сукупність галузей, які знаходяться «вище за течією» щодо сільського господарства, або постачають йому ресурси, і які перебувають «нижче за течією» – збут, перероблення і розподіл. Він вважав, що агробізнес забезпечує виробництво і швидке просування продукції від товаровиробника до первинних покупців і далі вниз по ланцюжку з мінімальними втратами [5].

Подальші дослідження вчених дозволили значно глибше вивчити сутність агробізнесу, враховуючи не тільки кількісний вміст елементів агробізнесу, їх взаємодію і взаємозв'язок, а й цілі цього виду економічної діяльності. Зокрема, А. Хоскінг визначає агробізнес як «діяльність, яка здійснюється приватними особами, підприємствами або організаціями, щодо витягання природних благ, виробництва або придбання та продажу товарів або надання послуг в обмін на інші товари, послуги або гроші до взаємної вигоди зацікавлених осіб або організацій в сільському господарстві [6].

У сучасних умовах розвитку економічної системи відбулося переосмислення поняття агробізнесу, сутність якого можна розглядати в контексті функціонального, структурного й суб'єктного підходів.

Функціональний підхід визначає агробізнес як поєднання функцій галузей агропромислового комплексу. Структурний підхід визначає агробізнес як підприємницьку діяльність, пов'язану з сільським господарством та іншими сферами агропромислового комплексу, яка приносить прибуток, економічну вигоду. Суб'єктний підхід розглядає агробізнес як систему економічних відносин між суб'єктами агропромислового комплексу: сільськогосподарськими організаціями,

фермерськими господарствами, споживачами, державою, іншими структурами.

Найбільш значущі визначення вчених-економістів щодо розуміння сутності поняття «агробізнес» надані у таблиці 1.

Узагальнюючи концептуальні підходи до визначення економічної категорії «агробізнес», слід зазначити, що – це вид підприємницької діяльності з виробництва, перероблення, зберігання, транспортування та реалізації сільськогосподарської продукції та сировини, а також матеріально-технічного, наукового забезпечення цих процесів з метою отримання

прибутку суб'єктами цієї діяльності, задоволення потреб споживачів у сільськогосподарській продукції, забезпечення продовольчої безпеки держави, підтримки екологічної безпеки. До ознак агробізнесу слід віднести наступні:

- 1) сутність агробізнесу складає підприємницька діяльність;
- 2) агробізнес здійснюється суб'єктами, які спеціалізуються на аграрній діяльності;
- 3) здійснення агробізнесу передбачає наявність спеціальних активів (земля, обладнання, водні ресурси тощо);

Таблиця 1 Визначення поняття «агробізнес» вченими-економістами в контексті концептуальних підходів

№	Автори	Визначення поняття «агробізнес»
<i>Функціональний підхід</i>		
1.	Козак Ю. Г. [7]	Агробізнес є формою підприємницької діяльності в агропромисловому секторі економіки країни. Сюди входять підприємницька діяльність у виробництві засобів виробництва для сільського господарства (техніка, добрива, корми тощо); власне сільськогосподарське виробництво (виращування рослин і розведення тварин); зберігання, переробка і торгівля як "сирою", так і переробленню продукцією. До агробізнесу належать також усі види діяльності з обслуговування сільського господарства (агросервіс, ринкова інфраструктура тощо).
2.	Мостовий Г.І.[8]	Агробізнес являє собою особливу підсистему економічних відносин, що склалася в аграрному секторі економіки в ході поєднання аграрного, промислового і торгового капіталів у процесі поглиблення інтеграційних зв'язків між сільським господарством і промисловістю
3.	Слав'юк Р. [9]	Аграрний бізнес – це справа, організована й оформлена юридично одним чи декількома ефективними власниками у сфері виробництва сільськогосподарської продукції, її переробки, реалізації, а також у сфері агросервісного обслуговування процесу виробництва з метою отримання прибутку
<i>Структурний підхід</i>		
4.	Семенов В.Ф., Сіваченко І.Ю., Федоряка В.П., Кирилова О.Л. [10]	Агробізнес являє собою форму підприємницької діяльності у сфері виробництва засобів виробництва для аграрного сектора, у сільськогосподарському виробництві, у сфері переробки й реалізації продукції, агросервісного обслуговування виробників
5.	Брюховецький І.М. [11]	агробізнес – це певний вид діяльності в аграрній сфері виробництва, який спрямований на одержання доходу і передбачає залучення капіталів суб'єктів діяльності, сфера активності працівників в аграрному секторі
<i>Суб'єктний підхід</i>		
6.	Уніят Л.М. [12]	Агропромисловий бізнес – це економічна категорія, яка об'єднує сукупність економічних відносин між складовими АПК, споживачами та державно-ринковими інституціями щодо раціонального використання земельних, матеріально-технічних, трудових, інформаційних і природних ресурсів на основі запровадження інноваційних техніко-технологічних засобів, цифрової економіки з метою сталого й конкурентоспроможного розвитку економіки агропромислового комплексу
7.	Долгошея Н. О. [13]	Агробізнес – це система взаємопов'язаних суб'єктів у сфері економічної діяльності на основі взаємовигідного ефективного співробітництва в галузі ресурсопостачання, виробництва, збуту і розподілу сільськогосподарської продукції, що характеризується суспільним поділом праці й прискоренням відтворювальних процесів у сільському господарстві

Джерело: сформовано автором на основі матеріалів [7-13]

4) між суб'єктами агробізнесу виникають внутрішні та зовнішні правовідносини;

5) агробізнес виступає складною системою правових зав'язків у вигляді правовідносин із виробництва, перероблення, реалізації сільськогосподарської продукції та виконання

послуг у сфері сільськогосподарського виробництва;

6) агробізнес обов'язково передбачає наявність організаційного (аграрний менеджмент) та матеріально-технічного забезпечення

(сільськогосподарська техніка, пально-мастильні матеріали, насіння, добрива тощо);

7) мета агробізнесу полягає в отриманні прибутку, задоволенні потреб споживачів у сільськогосподарській продукції з урахуванням забезпечення продовольчої безпеки держави та підтримки екологічної безпеки.

Розвиток аграрного сектору ринкової економіки залежить перш за все від світових глобалізаційних процесів, які можуть призвести:

- по-перше, до змін у сфері світового виробничого процесу;
- по-друге, до прискорення інтернаціоналізації діяльності суб'єктів, що господарюють;
- по-третє, до поглиблення міжнародного поділу праці.

Світова глобалізація має суттєвий вплив на підприємницьку діяльність у сфері аграрного бізнесу. У цьому контексті аграрний бізнес являє собою продукт міжнародної інтеграції, який пов'язує в єдине ціле всі господарські одиниці й ланки, що беруть участь в інтегрованому процесі виробництва сільськогосподарської продукції та його переміщення від виробника до споживача. На сьогодні в Україні підприємницька діяльність у сфері аграрного бізнесу стикається з низкою проблем.

По-перше, це зростання конкуренції інших країн з розвиненим вітчизняним аграрним виробництвом.

По-друге, панівне становище виробничої й збутової орієнтації сільськогосподарських товаровиробників без урахування проблем світового ринку. Тому виникає проблема зростання нестабільності виробничого ринку, обумовлена залежністю сільського господарства від експортної продукції.

По-третє, недостатність збереження земельних ресурсів, збільшення витрат у виробництві сільськогосподарської продукції.

Тематика міжнародного аграрного бізнесу в економічних дослідженнях є одним із перспективних напрямів, який потребує подальшого вивчення та розробки сумарних характеристик. На думку Ю. Г. Козака в результаті процесів глобалізації складається «міжнародна агропродовольча система або міжнародна система агробізнесу, яка являє собою багатогалузевий та багатофункціональний глобальний комплекс, в якому поєднується виробництво, зберігання, транспортування та реалізація продовольчої продукції у світовому масштабі. Економічні відносини в цьому комплексі формуються на основі

міжнародного розподілу праці та глобалізації регіональних агропродовольчих ринків» [7]. Отже, сутність міжнародного агробізнесу можна визначити як вид підприємницької діяльності в економічних відносинах між країнами світу, окремими організаційними структурами агропромислового комплексу у міжнародному масштабі щодо виробництва, перероблення, зберігання і реалізації сільськогосподарської продукції та товарів з неї. Міжнародний агробізнес не може існувати баз первинних форм агробізнесу.

У сучасних умовах, відповідно до думки більшості вчених, немає єдиного, універсального розв'язання аграрного питання, як і універсального напрямку розвитку аграрного сектору економіки. Рівень глобалізації, що зростає здійснює істотний вплив на проблематику продовольчої самозабезпеченості. Однак, особливий вплив на аграрний сектор економіки можуть надати інституційні реформи. Безсумнівно, аграрний бізнес в Україні є галуззю стратегічного значення, оскільки його сталий розвиток визначає не тільки отримання прибутку від здійснення підприємницької діяльності, а й забезпечення національної та продовольчої безпеки держави.

**Висновки.** Вищевикладене дозволяє зробити висновок, що глобальні ринкові реформи та розвиток агропродовольчої системи істотно розширили поняття агробізнесу від розуміння його як частини сільськогосподарського виробництва або сукупності ряду галузей агропромислового комплексу до економічної субстанції, що займається не тільки виробництвом аграрної продукції та доведенням її до кінцевого споживача, а й спрямована на отримання максимального економічного ефекту шляхом використання ринкових механізмів. Встановлено, що всі сфери діяльності агробізнесу є рівнозначними, взаємопов'язаними та підлеглими одній спільній меті – отримання економічної вигоди (прибутку). Участь в аграрному та продовольчому ринках, задоволення потреб покупців – споживачів аграрної продукції, отримання економічної вигоди складають основу сучасного агробізнесу. При цьому слід зазначити, що виробництво сільськогосподарської продукції для особистого споживання не є агробізнесом.

Переосмислення концептуальних засад агробізнесу як сектору ринкової економіки, його ролі в агропродовольчій системі України та координації агропромислового комплексу сприяє забезпеченню національної продовольчої безпеки держави.

### Література:

1. Davis J. H. From agriculture to agribusiness. Harvard Business Review. 1956. 34 (1). P. 107-115.
2. Davis J. H., Goldberg R. A. Concept of Agribusiness. Division of Research. Boston : Harvard Business School, 1957. 412 p.
3. Goldberg R. A. Agribusiness Coordination : A Systems Approach to the Wheat, Soybean, and Florida Orange Economies. Division of Research. Boston : Harvard University, 1968. 378 p.
4. Климко Г. Н., Нестеренко В. П. Основи економічної теорії : політекономічний аспект : підручн. К. : Вища Школа, 1994. 559 с.
5. Трейсі М. Сільське господарство і продовольство в економіці розвинених країн : переклад з англійської. СПб . : Економічна школа, 1995. 431 с.
6. Хоскінг А. Курс підприємництва : практ. посіб. М. : Міжнародні відносини. 1993. 352 с.
7. Міжнародний агробізнес : навч. посіб. Під ред. д.е.н, проф. Козака Ю. Г. К. : Центр учебной литературы. 2013. 306 с.
8. Мостовий Г. І. Агробізнес : державне регулювання : монографія. Харків : Основа. 2002. 300 с.
9. Слав'юк Р. А. Асоційовані форми аграрного бізнесу : особливості утворення, практика функціонування, перспективи регулювання : монографія. Луцьк : Вид-во держ. ун-ту ім. Лесі Українки. 2000. 321 с.
10. Семенов В. Ф., Сіваченко І. Ю., Федоряка В. П., Кирилова О. Л. Загальний курс агробізнесу : навч. посіб. К. : Знання, 2000. 301 с.
11. Брюховецький І. М. Основи підприємницької діяльності та агробізнесу : навч. посіб. Суми : Вид-во «Козацький Вал». 2001. 474 с.
12. Уніят Л. М. Організаційно-економічні засади інноваційного розвитку підприємств агропромислового бізнесу в конкурентному середовищі : монографія. Тернопіль : ТНЕУ. 2019. 586 с.
13. Долгошея Н. О. Теоретичні основи трактування агробізнесу в економічній науці. *Економіка та держава*. 2011. № 1. С.76-78.
14. Пугачов М. І. Аграрний сектор економіки України в умовах інституційних змін. *Економіка АПК*. 2017. №5. С.12-18.
15. Негода Ю. В. Концептуальні аспекти стратегії трансформації аграрного сектору економіки. *Економіка та держава*. 2020. № 2. С. 39–43. DOI: 10.32702/2306-6806.2020.2.39

### References:

1. Davis, J. H. (1956). From agriculture to agribusiness. Harvard Business Review, 34 (1), 107-115 [in English].
2. Davis, J. H. & Goldberg, R. A. (1957). A Concept of Agribusiness. Division of Research. Boston : Harvard Business School. 1957. 412 [in English].
3. Goldberg, R. A. (1968). Agribusiness Coordination : A Systems Approach to the Wheat, Soybean, and Florida Orange Economies. Division of Research. Boston : Harvard University. 1968. 378 [in English].
4. Klymko, H. N. & Nesterenko, V. P. (1994). Fundamentals of economic theory: political-economic aspect : textbook. K. : Vyscha Shkola. 559 [in Ukrainian].
5. Trejsi, M. (1995). Agriculture and food in the economies of developed countries: translated from English. SPb . : Ekonomichna shkola. 431 [in Russ.].
6. Khoskynh, A. (1993). The course of entrepreneurship: practice. manual. M. : Mizhnarodni vidnosyny. 352 [in Russ.].
7. International agribusiness : textbook. way. (2013). Pid red. d.e.n, prof. Kozaka, Yu. H. K.: Tsentri uchebnoy lyteratury. 306 [in Russ.].
8. Mostoviy, H. I. (2002). Agribusiness : state regulation : a monograph. Kharkiv : Osnova. 300 [in Ukrainian].
9. Slav'iuk, R. A. (2000). Associated forms of agrarian business: features of education, practice of functioning, prospects of regulation: monograph. Luts'k : Vyd-vo derzh. un-tu im. Lesi Ukrainky. 321 [in Ukrainian].
10. Semenov, V. F., Sivachenko, I. Yu., Fedoriaka, V. P. & Kyrylova O. L. (2000). General course of agribusiness: textbook. K.: Znannia. 301 [in Ukrainian].
11. Briukhovets'kyj, I. M. (2001). Fundamentals of business and agribusiness : textbook. manual. Sumy : Vyd-vo «Kozats'kyj Val». 474 [in Ukrainian].
12. Uniat, L. M. (2019). Organizational and economic principles of innovative development of agro-industrial enterprises in a competitive environment : monograph. Ternopil': TNEU. 586 [in Ukrainian].
13. Dolhosheia, N. O. (2011). Theoretical bases of agribusiness interpretation in economics. Ekonomika ta derzhava, 1, 76-78 [in Ukrainian].
14. Puhachov, M. I. (2017). Agrarian sector of Ukraine's economy in the conditions of institutional changes. Ekonomika APK. 5. 12-18 [in Ukrainian].
15. Nehoda, Yu. V. (2020) Conceptual aspects of agrarian economy sector transformation strategy. Ekonomika ta derzhava. 2. 39-43. DOI: 10.32702/2306-6806.2020.2.39 [in Ukrainian].

